

**Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
факультет історії і права
кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського
кафедра державно-правових дисциплін,
кримінального права і процесу**

**Круглий стіл
до Дня юриста та
220-ї річниці з дня заснування університету
*«Права та основоположні свободи
людини у контексті євроінтеграції
України»***

08 жовтня 2024 року

Харків

Права та основоположні свободи людини у контексті євроінтеграції України : матеріали круглого столу присвяченого Дню юриста та 220-й річниці з дня заснування університету, що проведений кафедрою цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського та кафедрою державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу факультету історії та права Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (08 жовтня 2024 року). – Харків, 2024. – 160 с.

У збірнику представлені результати наукових досліджень вчених, проведених у межах затверджених тем наукових досліджень «Реалізація Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей», державний реєстраційний номер: 0120U104122 та «Правові проблеми європейської інтеграції держави і права України», державний реєстраційний номер: 0121U110256, присвячені актуальним питанням прав та основоположних свобод людини у контексті євроінтеграції України.

Видання адресоване науково-педагогічним, педагогічним та науковим працівникам вітчизняних та зарубіжних закладів освіти, докторантам, аспірантам, здобувачам, працівникам органів праці та соціального захисту, юристам-практикам - суддям, адвокатам, юрисконсультами та усім тим, що цікавиться даною тематикою.

Матеріали круглого столу оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди EKhNPUiR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті факультету історії і права: faculty_history_law@hnpu.edu.ua у розділі «Наука».

Оргкомітет круглого столу не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники та їх наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів круглого столу посилання на джерела є обов'язковим.

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол №10 від «16» жовтня 2024 р.

ЗМІСТ

<i>Вітальне слово</i>	6
Голіна В.В. Структурні елементи змісту концепції культурологічного напрямку запобігання правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху.....	7
Амелічева Л.П. Механізм реалізації права на оплату праці наукових та науково-педагогічних працівників в повоєнний період.....	8
Кернякевич-Танасійчук Ю.В. Безпековий потенціал пенітенціарної системи в Україні в умовах провадженого воєнного стану	11
Коваленко О.О. Передумови розвитку та генеза нетрадиційних форм зайнятості: дистанційної та надомної роботи в Україні.....	14
Рим О.М. Понаднормовий робочий час у проєкті Трудового кодексу України: крок назустріч європейським вимогам.....	17
Харитонов Є.О., Харитонова О.І., Білошкурський М.М. Юридичні заходи протидії корупції і проблема захисту прав людини.....	22
Медвідь Ф.М., Філіпова О.В., Філіпов М.С. Права людини: питання історії та теорії у контексті євроінтеграції України.....	26
Ждан М.Д. Щодо захисту права громадян на страйк (кримінально-правовий аспект)....	31
Головань Т.Г. Проблемні питання захисту прав військовослужбовців в умовах воєнного стану.....	35
Кузнецова Л.В., Гарбазей Д.О. Міжнародно-правове регулювання екологічних прав та свобод.....	38
Пивоваров В.В., Ворожбіт-Горбатюк В.В. Комплексний підхід у викладанні дисципліни «науково-правове забезпечення кримінально-виконавчої діяльності».....	41
Пономаренко О.М. Принцип свободи договору та його межі у правовому регулюванні сімейних відносин.....	44
Постригань Т.Л., Вітряк В.О. Правове регулювання штучного інтелекту в Україні... ..	47
Шинкарьов Ю.В. Роль пом'якшуючих та обтяжуючих покарання обставин у процесі індивідуалізації покарання... ..	49
Яремчук В.О. Застосування в Україні європейських криміналістичних знань	51
Калініна А.В. Безпека дорожнього руху під час воєнного стану: деякі психологічні аспекти ...	52
Разумейко Н.С., Ткаченко О.Г., Олефір Л.І. Нові підходи до викладання правових дисциплін в закладах вищої освіти в умовах розвитку інформаційних технологій	55

Осадько О.О.	
Дискурс соціальних і безпекових ризиків мобілізації засуджених	58
Лукас А.	
Довіра до суду, справедливість і права людини в контексті євроінтеграційних процесів України	60
Циркуненко О.В.	
Використання посібника compass. manual for human rights education with young people в реалізації освітніх програм, галузь знань: право	63
Булава Р.А.	
Реалізації права на працю в умовах євроінтеграції України через призму принципу заборони примусової праці.....	65
Гресь А.В.	
Правові аспекти визнання дітей потерпілими від домашнього насильства	69
Журавльов М.С.	
Проблемні питання притягнення військовослужбовців до кримінальної відповідальності.....	72
Завадський А.А.	
Рамкова конвенція Ради Європи про штучний інтелект, права людини, демократію та верховенство права. Можливості для України	75
Кириленко Б.І.	
Соціальний захист населення в умовах воєнного стану, курсу України на євроінтеграцію: виклики сьогодення.....	79
Кириленко П.В.	
Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників: актуальні проблеми правового регулювання в умовах режиму воєнного стану.....	83
Куля В.С.	
Проблемні аспекти практики розгляду справ про переміщення та звільнення військовослужбовців ЗСУ в умовах воєнного стану і дотримання принципів та завдань адміністративного судочинства	85
Лавроненко А.В.	
Окремі аспекти призначення покарання за самовільне залишення військової частини	89
Лиманський П.П.	
Порядок запровадження дистанційної роботи для науково-педагогічних працівників як елемент функціонування механізму гідної праці.....	90
Мамай В.А.	
Відшкодування моральної шкоди як гарантія дотримання прав, свобод та інтересів працівника.....	93
Маслов Д.М.	
Встановлення юридичних фактів поліцейським як необхідний етап для відкриття адміністративно-деліктної справи.....	96
Ністор М.А.	
Проблема військового обліку гіг-спеціаліста в контексті правової природи гіг-контракту	100
Новіченко Н.В.	
Окремі питання транспонування положень acquis ЄС щодо віктимізації - засобів захисту найманих працівників від звільнення чи іншого несприятливого ставлення роботодавця.....	104

класами та стажем роботи. Є надбавки за функціональні досягнення (за викладання і дослідження).

У третині європейських систем вищої освіти (Болгарія, Чеська Республіка, Данія, Естонія, Литва, Мальта, Нідерланди, Фінляндія, Швеція, Великобританія та Ісландія) заробітна плата наукових і науково-педагогічних працівників не визначена в нормативних документах вищого рівня. Певні рамки оплати праці у них, як правило, встановлюють колективні угоди і контракти [5].

Варто також зауважити досвід системи оплати праці вчених у Чеській Республіці. В цій державі кожен вищий навчальний заклад самостійно встановлює рівень зарплат своїм науковим і науково-педагогічним працівникам [5].

Таким чином, все вищевикладене дозволяє дійти висновку, що Україна, яка планує побудувати інноваційну економіку, в повоєнний період повинна подбати про власний науковий потенціал. Для цього, на наш погляд, законодавець повинен збільшити в рази державні видатки на освіту і науку та обрати нову оптимальну систему оплати праці для науковців на засадах консолідованої позиції сторін соціального діалогу у сфері освіти і науки.

Список використаних джерел:

1. Матковський Р. Б. Економічний потенціал України та шляхи його ефективного використання: автореф. дис... канд. екон. наук: КНЕУ. К., 2003. 20 с.
2. Черенько Л. М. Українській середній клас у новому тисячолітті: тенденції та перспективи. Демографія та соціальна економіка. 2020, № 4. С. 71–92.
3. Марченко А. Фінансування за залишковим принципом не сприяє інноваційному розвитку. Голос України. 13.10.2020. URL: <http://www.golos.com.ua/article/336942>
4. Петrenchенко С. А. Теоретико – правовий аспект визначення механізму забезпечення прав людини та особливості їх реалізації в Україні. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2021. С. 41–45.
5. Таблиці заробітної плати вчених. 2024. Нідерландська дослідницька рада (NWO). URL: <https://www.nwo.nl/en/salary-tables>

УДК 343.8

<http://orcid.org/0000-0002-9165-2818>

Кернякевич-Танасійчук Юлія Володимирівна,

головний науковий співробітник відділу дослідження проблем кримінально-виконавчого права

Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності

імені акад. В.В. Сташиса НАПрН України,

завідувач кафедри судочинства навчально-наукового

юридичного інституту Прикарпатського національного

університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор,

yulia.kerniakovych@pnu.edu.ua

БЕЗПЕКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПРОВАДЖЕНОГО ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна військова агресія рф, розпочата 24 лютого 2022 року, масштабувала наявні проблеми у сфері виконання покарань в Україні,

актуалізувала вкотре питання забезпечення прав та свобод засуджених осіб, обумовила необхідність посилення чинних заходів їх особистої безпеки в установах виконання покарань, а також запровадження нових механізмів убезпечення життя та здоров'я засуджених. Особливо це стосується тих осіб, які відбувають покарання в установах, що розташовані в зоні бойових дій або на лінії зіткнення.

Відтак, враховуючи умови запровадженого воєнного стану, питання «безпекового потенціалу» пенітенціарної системи як щодо засуджених, персоналу органів та установ виконання покарань, так і суспільства, більше того – держави – загострилося. Перед кримінально-виконавчою системою постали нові виклики, які одночасно поглибили існуючі та створили нові виклики у процесі виконання-відбування покарань, а також обумовили покладення на органи та установи виконання покарань нових завдань та функцій [1].

Метою цієї публікації визначено актуалізація викликів щодо реалізації безпекового потенціалу пенітенціарної системи в Україні в реаліях провадженого воєнного стану. Ця робота виконана у межах реалізації завдань фундаментального дослідження «Дотримання прав людини при виконанні покарань і поводженні із засудженими в Україні», РК УкрІНТЕІ № 0121U114397, номер бюджетної програми: 6581040» у відділі дослідження проблем кримінально-виконавчого права Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені акад. В.В. Сташиса НАПрН України.

Як відомо, основоположним правом людини є право на життя. Це підтверджується конституційним положенням, закріпленим у статті 3 Основного закону: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [6]. Право засуджених осіб, зокрема, тих, що відбувають покарання, пов'язані з позбавленням волі, на особисту безпеку закріплюється на рівні статті 10 КВК України [7]. Питання безпеки осіб, які перебувають в установах виконання покарань, перебувають у колі уваги В. Нікуліна, представників ДКВС України, моніторів національного превентивного механізму, правозахисників [4; 5].

За інформацією, оприлюдненою Міністерством юстиції України: «станом на грудень 2023 року фонд захисних споруд цивільного захисту ДКВС України налічує 293 захисні споруди, готові до використання за призначенням, зокрема 22 сховища, 121 протирадіаційне укриття, 150 найпростіших укриттів та споруд подвійного призначення, що задовольняє потребу в укритті 94,5 % осіб від кількості персоналу УВП і СІЗО ДКВС України, та 78,4 % осіб від кількості засуджених та осіб, узятих під варту, що підлягають укриттю» [2]. Крім того, «з метою забезпечення наявного фонду захисних споруд готовим до використання за призначенням протягом серпня 2023 року в усіх установах проведено додаткові обстеження об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту..., за результатами проведення яких оформлено відповідні акти, складено дефектні акти та кошторисну документацію для проведення поточних і капітальних ремонтів захисних споруд. Визначено придатними для використання 134 такі приміщення місткістю 48 658 осіб, з яких 58 місткістю 20 523 осіб поставлено на облік як захисні споруди. Поточному ремонту підлягають 98 захисних споруд, розташованих у 34 установах, а капітальному ремонту — 18 захисних споруд, які перебувають на балансі 10 установ. Водночас у 31 установі, що не має сховищ та протирадіаційних укриттів для захисту від ракетних ударів засуджених та осіб,

узятих під варту, існує потреба в будівництві нових захисних споруд цивільного захисту, в 6 установах — у реконструкції наявних захисних споруд. У червні 2023 року Міністерство юстиції України визначило потребу установ у додатковому фінансуванні для приведення захисних споруд у стан готовності та 12 липня 2023 року до Міністерства фінансів України надіслало листа (№90873/8907–4-23/16.3.1) щодо додаткової потреби в коштах на облаштування захисних споруд цивільного захисту» [2].

У цьому аспекті слід звернути увагу, що під час облаштування укриттів та захисних споруд на території установ виконання покарань слід дотримуватися принципу роздільного тримання засуджених осіб, передбаченого статтею 92 КВК України, у тому числі в укриттях, що надзвичайно важко матеріально-технічно забезпечити [7]. Про вкрай негативні ознаки нереалізованості безпекового потенціалу і порушення прав засуджених і ув'язнених на життя зазначив М. Романов, зокрема: «катування, насильство та залякування; незабезпечення безпеки засуджених, ув'язнених та персоналу (несвоєчасна, неповна та неналежна евакуація, неналежне фінансування, відсутність інформаційної та управлінської підтримки та супроводу дій персоналу та ув'язнених, залишення персоналу та ув'язнених в небезпеці, неналежний стан установ виконання покарань, до яких переміщуються евакуйовані засуджені та ув'язнені); несвоєчасне, неповне звільнення засуджених та ув'язнених за відповідними правовими підставами або позбавлення засуджених та ув'язнених таких можливостей» [3]. Також виявлені факти переміщення ув'язнених в невідомі місця та напрямки; надання громадянства держави-агресора без наявності вільного волевиявлення ув'язнених; звільнення окремих ув'язнених від відбування покарання або з-під варту; зміни вироків та інших процесуальних правових підстав перебування ув'язнених в установах; використання ув'язнених як робітничої сили, військових та «живого щиту»; використання інфраструктури установ виконання покарань для розміщення особового складу військових, техніки, військового обладнання та боєприпасів» [3]. Вивчення матеріалів підтверджує, що в умовах воєнного стану з метою забезпечення безпеки засуджених осіб та персоналу установ виконання покарань необхідно вжити наступних заходів щодо покращення ситуації у відповідній сфері: облаштування в установах виконання покарань сховищ та укриттів для забезпечення безпеки засуджених, ув'язнених, а також – персоналу – під час обстрілів та бомбардувань; удосконалення процедури проведення ефективної та своєчасної евакуації засуджених осіб; посилення зусиль щодо організації повернення засуджених з окупованих територій на території, підконтрольні Україні; створення гуманітарних коридорів для забезпечення нагальних потреб установ виконання покарань, які опинилися на окупованих територіях; налагодження позитивних взаємовідносин між персоналом установи виконання покарань та засудженими з метою мінімізації ризиків переходу засуджених на бік ворога у разі захоплення установи виконання покарань, системна робота з формування громадянської ідентичності; проведення заходів адміністрацією установи виконання покарання з персоналом установи, спрямованих на запобігання колабораційної діяльності.

Зазначені пропозиції знайшли відображення у наданих науково-правових висновках автора на законопроект «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження» (реєстр. №

11223 від 30.04.2024 р.) у частині внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України, на законопроект № 11410 від 16.07.2024 р. «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо позбавлення державних нагород за популяризацію або пропаганду держави-агресора чи вчинення інших протиправних дій проти України» (реєстр. № 11410 від 16.07.2024 р.) у частині внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України.

Список використаних джерел

1. Кернякевич-Танасійчук Ю. В. Кримінально-виконавча система України: виклики воєнного стану. *Law and Society*. 2024. Issue 9. Р. 67.
2. Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан справ щодо недопущення в Україні катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання в 2023 році». (2024). URL: <https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/%D0%B4%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA.pdf>
3. Романов М. (2022). Установи виконання покарань під час війни. 2022. URL: <https://khp.gov.org/1608811011>
4. Реалізація прав засуджених в суспільстві змін: науковий і прикладний дискурс: дайджест стенд. доп. наук.-метод. семінару у формі круглого столу онлайн, 04 квіт. 2023 р., м. Харків : електрон. наук. вид. Харків : Право, 2023. 48. <<http://surl.li/qaogo>
5. Стратегії суспільної безпеки і пробація: світові стандарти і національні цінності : дайджест стенд. доп. за результатами II всеукр. наук.-практ. заходу у формі круглого столу, (м. Харків, 4 квітня 2024 р.): електрон. наук. вид. Уклад.: В. Пивоваров, В. Ворожбіт-Горбатюк ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України, Від. дослідж. проблем кримін.-виконав. права. Харків : Право, 2024. 48 с. DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178411527>
6. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
7. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>

УДК 349.2

<https://orcid.org/0000-0002-0883-9869>

Коваленко Олена Олександрівна,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового
права імені професора О.І. Процевського,
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
kovalenko.olena@hnpu.edu.ua

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТА ГЕНЕЗА НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ЗАЙНЯТОСТІ: ДИСТАНЦІЙНОЇ ТА НАДОМНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

Чи то науково-технічний прогрес та розвиток дистанційних технологій спілкування на тлі подій, пов'язаних з пандемією COVID-19, чи то ці події, що